

ENKELE AANTEKENINGEN UIT DE NOTULEN VAN DE GEMEENTERAAD IN VROEGER TIJDEN.

door H. van Wersch

Iedere gemeente had voor zijn bestuur en de betaling van aangestelde ambtenaren financiën nodig. Om aan de benodigde geldmiddelen te komen werden verschillende soorten belastingen opgelegd. Enkele daarvan waren onder andere:

- 1 *hoofdelijke omslag,*
- 2 *belasting op honden (trekhonden),*
- 3 *personele belasting, die bepaald werd uit de huurwaarde, of uit het aantal deuren, vensters en haardsteden,*
- 4 *opbrengst van pacht, huur en verkoop van gemeentegrond en -bos,*
- 5 *schoolgeld, door de leerlingen der Lagere School te betalen,*
- 6 *tolgelden, of de verpachting ervan,*
- 7 *inkomsten uit boetes en overtredingen,*
- 8 *legesgelden,*
- 9 *inkomsten uit te verlenen hand- en spandiensten.*

De grootste bron van inkomsten werd verkregen uit de hoofdelijke omslag. Deze werd jaarlijks uit de destijds uit zeven leden bestaande gemeenteraad vastgesteld.

Deze hoofdelijke omslag was een soort belasting op het jaarinkomen van iedere inwoner.

Ze hield in dat van het opgegeven of aangeslagen inkomen eerst *f* 200 afgetrokken werden als noodzakelijk levensonderhoud; van het restant moest dan een bepaald percentage afgedragen worden.

In 1896 bedroeg het percentage hoofdelijke omslag $1\frac{1}{2}$ % van het jaarlijks inkomen.

Iemand die toen een inkomen had van bijvoorbeeld *f* 500 per jaar had betaalde dan $1\frac{1}{2}$ % van *f* 500 - *f* 200, dus *f* 4,50 belasting over dat jaar.

In 1899 moest deze omslag voor de gehele gemeente *f* 1200 opbrengen.

Door verschillende oorzaken werd deze omslag ieder jaar hoger. In 1905 werd de omslag van *f* 1200 op *f* 2000 gebracht en in 1907 steeg dat bedrag tot *f* 2800.

In 1910 bedroeg de omslag *f* 3500 en werd het percentage op $1\frac{1}{4}$ % gebracht.

Tegen de opgelegde hoofdelijke omslag kan men bezwaar indienen. Dat gebeurde dan ook heel vaak want iedereen meende - en dat

is vandaag de dag nog zo - dat men te veel moest betalen.

Om een beeld te krijgen van de financiële en economische toestand van de inwoners van Sijpeveld over de jaren 1900 tot 1918 laten we enige interessante bezwaarschriften en de antwoorden erop volgen; tevens de opgelegde aanslagen zoals we die vonden in de notulen van de gemeenteraad over die jaren.

Jaar 1907.

Math. Scheeren (meester-metselaar), Gaasstraat, is eigenaar van drie huizen en verdient *f* 2,70 per dag. Dit betekent per jaar *f* 1056. Verminderd met *f* 200 resteert dan *f* 856. Bij een tarief van $1\frac{1}{4}$ % moet hij dus *f* 10,70 betalen.

Cornel Jöbses, Irmstraat, (nu café Dacus) heeft drie bedrijven: herberg, slagerij en een winkel in kruidenierswaren. Zijn inkomen wordt vastgesteld op *f* 350 + *f* 350 + *f* 350 = *f* 1050. Hij moet dus $1\frac{1}{4}$ % van *f* 850 of *f* 10,63 betalen.

Stauverman (koetsier klooster) verdient 72 Mark per maand of 864 Mark per jaar. Dit betekent een belast inkomen van *f*

518,40 - f 200 = f 318,40. Moet betalen f 4,20.

Het Zusterklooster had ook een bezwaarschrift tegen de aanslag ingediend. Volgens Gedeputeerde Staten waren zij niet belastingplichtig en kregen een vrijstelling van f 633,50.

Mej. *Therese Pelzer* (rentenierster). Haar inkomen, gelet op haar uiterlijke staat, wordt geschat op f 840. Verminderd met f 200 blijft 640 over. Te betalen f 4,20.

J.H. Vliex, landbouwer, Irmstraat.
inkomen huis Irmstraat f 180
opbrengst 4 ha bouwland +
boomgaard f 400
rente van kapitaal f 200
totaal dus f 780

Verminderd met f 200 blijft f 580, zodat f 7,25 betaald zou moeten worden.

Het door Vliex niet opgegeven inkomen uit het landbouwbedrijf wordt op f 500 geschat, evenals de opbrengst uit de door hemzelf bewoonde gebouwen die op f 180 geschat wordt. Het totale inkomen wordt dan f 1460, wat leidt tot een belasting van f 15,75.

Jaar 1910.

Jos Oberwohl, tuinier van het klooster, geeft f 180 aan inkomen op. Dit wordt echter vermeerderd met f 200 voor kost en inwoning die hij geniet in het klooster en zijn inkomen wordt op f 380 gebracht.

Ant. Dautzenberg (landbouwer). Opgegeven f 980. Dit wordt echter verhoogd tot f 1777. Niet opgegeven werden onder andere de veestapel en een verpacht huis.

Leon Leerschen, architect, Stationsstraat wordt aangeslagen voor f 2700, (Gezien zijn uiterlijke staat en leefwijze.)

Reclamant geeft echter f 1200 op. Het inkomen wordt bepaald op het gemiddelde van f 2700 + f 1200 en afgerond op een bedrag van f 2000.

Jaar 1911.

Op 28 september 1911 wordt *W.Damp* aangeslagen voor f 550 omdat zijn café aan het station veel schade heeft ondervonden van de nieuwe weg Station - "Erimstraat". ("Vinkebergsjke")

Hendrik van Loo (mijnwerker) krijgt kwijtschelding van f 1,40 wegens ziekte van hemzelf en zijn kinderen.

Jos Bröcheler (landbouwer). Belast inkomen f 800.

a) opbrengst 8½ ha gepacht bouwland
en weiland à f 60 f 510
b) rente uitstaande kapitalen f 82
Totaal ± f 600

Willem Mulders uit de Irmstraat had als inkomen opgegeven:

inkomen uit huur huizen f 104,80
winst winkelbedrijf f 240,00
winst cafébedrijf f 200,00
winst kolenmagazijn f 146,17
winst aardappelhandel f 40,00
Totaal f 730,97

Deze bedragen zijn veel te laag geschat omdat er nog een flinke modezaak was. Het inkomen wordt op f 1100 vastgesteld.

Drummen, St. Nicolaasstraat. Het inkomen wordt vastgesteld op f 600. Geschat inkomen uit herbergiersbedrijf f 180, cafébedrijf f 200 en uit verzekeringsagentschap en reiziger in sigaren f 300.

Jaar 1912

Karel Lumey, Irmstraat, kolenhandel wordt voor f 1600 aangeslagen.

Caroline Berger uit de Gaas wordt aangeslagen voor f 700, haar moeder, de weduwe W.H. Berger, rentenierster, op f 1200.

Het inkomen van *Jules v.d. Weyer*, Stationsstraat, wordt op f 800 geschat. Omdat hij wegens ziekte geen handel heeft kunnen drijven wordt dit teruggebracht naar f 500.

Jaar 1913

Jos A. v.d. Weyer, rentenier, aangeslagen voor *f* 1000. Na het indienen van een bezwaarschrift wordt zijn inkomen teruggebracht tot *f* 800.

Peter Eschweiler aangeslagen voor *f* 1000. Na bezwaarschrift teruggebracht tot *f* 800.

Frans W. Vincken, Stationstraat, eigenaar van huizen en een hotelhoudersbedrijf wordt aangeslagen voor *f* 1200.

De *Zusters van het Arme Kindje Jezus*, die door een besluit van Gedeputeerde Staten geen hoofdelijke omslag hoeven te betalen, doen een schenking van *f* 100.

Keunen, eigenaar van de brouwerij aan de Kloosterstraat, dient een bezwaarschrift in omdat hij niet in de gemeente woonachtig is.

Karel Lumey uit de Irmstraat wordt aangeslagen voor een inkomen van *f* 1300 uit een boerderij, twee huizen (verpacht) met winkel, handel in steenkool en als eigenaar van een kalkoven.

Math. Scheeren, Gaasstraat (meester metselaar); *f* 3 per dag *f* 900

huuropbrengst huizen	<i>f</i> 475
Totaal	<i>f</i> 1375

Leo Leerschen, Stationstraat, inkomen geschat op *f* 2500 als aannemer, hoteleigenaar en eigenaar van huizen en kapitalen.

Jaar 1914

Anselmus Löning, (Superieur Damiaan-stichting), belastbaar inkomen geschat op *f* 6000.

Te betalen 1,65 % = *f* 99. Inkomsten uit Missen, verder landbouw en veeteelt en vrijwillige bijdragen.

Dat de Paters wél belasting moesten betalen en de *Zusters van het Arme Kindje*

Jezus daarvan vrijgesteld waren had natuurlijk zijn reden.

In 1880 hadden deze laatsten een bijzondere school gesticht waarin de meisjes van Simpelveld (en omgeving) Lager Onderwijs kregen. De kosten hiervan, onder andere de salarissen van de leerkrachten en het onderhoud van de gebouwen betaalden de *Zusters* grotendeels zelf.

De onderwijzers aan de Openbare Lagere Jongensschool aan de Irmstraat moesten door de gemeente betaald worden.

Een groot gedeelte van de opbrengst van de hoofdelijke omslag werd hieraan besteed.

Jacob Frijns (meester metselaar), *f* 3 per dag, 280 dagen, 85 vrije dagen *f* 840

benevens herbergier en	
winkel in kruidenierswaren	<i>f</i> 400
eigen huis, boomgaard en tuin	<i>f</i> 120
Totaal	<i>f</i> 1360

Nicola Scheepers, Dorpstraat, kleermaker, en winkelier in kruidenierswaren en manufacturen, geschat inkomen *f* 1000.

Pieter Bleijlevens, Irmstraat, geschat inkomen *f* 2200. Inkomsten uit:

8½ ha land	<i>f</i> 850
eigenaar van drie huizen	<i>f</i> 400
koopman varkens	<i>f</i> 600
steenbakker	<i>f</i> 400
Samen	<i>f</i> 2250

Joseph Noteborn, Stampstraat, hoefsmid, aangeslagen voor *f* 400. Inkomen hoefsmid *f* 400, eigen huis half verhuurd *f* 200, verder caféhouders bedrijf en winkel.

Jules v.d. Weyer, Stationstraat, bezwaar afgewezen. Motivatie: caféhouder, fruitkoopman, twee zoons op de H.B.S., doch-ter op kostschool. Aanslag *f* 1000.

Cornel Berger, Gaasstraat, aangeslagen voor *f* 1000 als fruitkoopman.

Boerderij geschat op *f* 400, zodat uit het fruit slechts *f* 800 hoeft te komen.

Afgewezen.

Renier Vroomen, petroleumhandelaar. Inkomen geschat op *f* 400 - *f*200. Aangeslagen voor *f* 150. Hij betaalde dus *f* 2,10.

Abrahams, Stationstraat, meesterknecht in wagenfabriek en eigenaar van een groot huis bij het station. Dus aangeslagen voor $f\ 350 + f\ 800 = f\ 1165$.

Jaar 1915.

De *mijnwerkers* werden aangeslagen op een belastbaar inkomen van *f* 150.

Jos. Vijgen, Dorpstraat, verzekeringsagent, belastbaar inkomen *f* 300.

Keunen, Hulsberg, eigenaar bierbrouwerij Kloosterstraat, aangeslagen voor *f* 4200.

W. Mulder, Irmstraat, wordt aangeslagen voor *f* 1000. Inkomens uit:

pacht van een groot winkelbedrijf	
met bakkerij	<i>f</i> 250
huurwaarde eigen huis	<i>f</i> 250
winst uit modezaak	<i>f</i> 300
winst uit café	<i>f</i> 150
winst uit kolenhandel	<i>f</i> 150
Totaal	<i>f</i> 1100

Jaar 1916

Jos van Wersch (herbergier), aangeslagen voor *f* 3200 volgens rijksinkomstenbelasting.

Jaar 1917

De opbrengst van de hoofdelijke omslag wordt in dit jaar van *f* 3500 verhoogd tot *f* 10.000.

Door de gelijkstelling van het openbaar en het bijzonder onderwijs komen de salarissen van de leerkrachten aan de Meisjesschool nu ook ten laste van de gemeente. Vóór die tijd moesten de Zusters zelf voor die kosten opkomen.

De onderwijzeressen waren toen meestal Zusters van het Arme Kindje Jezus.

Op 11 augustus 1917 wordt de vrouw van *Victor Palm* aangeslagen voor *f* 400.

Haar man werkt op de mijn Willem Sophie: *f* 750; is vanaf 1 mei in dienst der Spoorweg Mij. in Frankrijk en hij geniet de helft van de bezoldiging als ladingmeester der Belgische Staatsspoorwegen.

Jaar 1918

In 1918 is door de verhoging der onderwijzersalarissen de begroting *f* 2700 hoger geworden. De kosten hiervan werden bestreden door verkoop van gemeentegrond en dennen.

Jos Creusen, Dorpstraat wordt aangeslagen voor *f* 3700. Op zijn bezwaarschrift wordt afwijzend beschikt.

Motivatie: Slagerij, handel in varkens en rundvee, groot huis waarin slagerij en café. Bovendien zeven arbeiderswoningen verhuurd (aan het Marktplein) en eigen landerijen verpacht en zelf in gebruik.

Simpelveld telde in 1907 ± 2500 inwoners en in 1918 was dit gestegen tot ongeveer 3000. Het was in het algemeen geen probleem om het inkomen van een arbeider, werkmans of knecht vast te stellen.

De meeste in de belasting aangeslagenen waren echter kleine zelfstandigen die er geen boekhouding op na hielden. Zo waren er in 1910 in Simpelveld meer dan 50 café's en herbergen. Vandaag zijn dat er nog geen tien.

Verder waren er tientallen kruideniers, slaggers, bakkers, kolenhandelaren, en vele kleine boerderijen. Het inkomen van dergelijke bedrijven vast te stellen was meestal nattevingerwerk. Uit de aangehaalde voorbeelden ziet de lezer ook dat er dikwijls gelet werd op uiterlijke dingen en hoe iemand zich in het openbaar opstelde.

Als we de jaren van toen gaan vergelijken met de tijd van vandaag zien we zeer grote verschillen. Veel alleen op financieel gebied maar ook op sociaal en economisch terrein.

Het beroep van rentenier wordt vaak opgegeven. Iemand die toen over bijvoorbeeld *f* 10.000 beschikte en dat tegen 5 % rente uitzette had jaarlijks *f* 500 te verteren, voor die tijd een redelijk inkomen.